



Віктор Гвоздь

президент Центру «Борисфен
Інтел», кандидат військових наук,
генерал-лейтенант запасу

Сучасні процеси світової глобалізації та їх вплив на Україну

Головна особливість розвитку сучасної цивілізації полягає в тому, що вона інтегрується в єдину цілісну світову систему в рамках поширення процесів глобалізації. Це відповідно позначається на всіх сферах життєдіяльності людства, включно з економікою, політикою, безпекою, наукою та культурою, що безпосередньо стосується і **України** як невід'ємної частини світоустрою, який відіграє помітну роль у процесах формування нової моделі міжнародних відносин не лише на європейському, але й на більш високих рівнях.

Роль основи та рушійної сили в таких процесах відіграє **глобалізація світової економіки**, а саме — інтеграція економічних систем та ринків різних країн у загальнопланетарний простір з вільним рухом інформації, товарів, послуг, капіталів та робочої сили. Формувався такий простір протягом тривалого часу, починаючи ще з III тисячоліття до нашої ери, коли виникли перші держави, і триває дотепер. При цьому послідовно розширюється торговельно-економічне співробітництво між різними країнами, нарощується весь спектр міжнародних зв'язків.

Так, міцні торговельні стосунки існували свого часу між Стародавнім Єгиптом та державними утвореннями сусідніх з ним регіонів, іншими відомими країнами того часу — Індією та Китаєм. Пізніше, у II столітті до нашої ери, Східна Азія та Азійсько-Тихоокеанський регіон були сполучені з Середземноморським регіоном (центром тодішньої Європи) «Великим Шовковим шляхом», який проіснував до середніх віків і зараз відроджується з ініціативи Китайської Народної Республіки (КНР) на території теперішньої Євразії.

У XII–XIII століттях нашої ери важливою подією у процесах глобалізації торговельно-економічних відносин стало запровадження Орденом тамплієрів основ міжнародної кредитно-фінансової системи. Вона об'єднувала мережу фінансових установ у різних країнах Європи і Близького Сходу та механізми безготівкових розрахунків між ними у вигляді чеків.

З розвитком морських транспортних комунікацій у XVII–XVIII століттях виникли перші транснаціональні торговельні компанії. Головними з них стали Британська, Голландська, Данська,



Процеси глобалізації світової економіки виходять на якісно новий рівень, що викликає низку глобальних змін з різноплановими наслідками

Португальська, Французька, Австрійська та Шведська Ост-Індська компанії, які забезпечували торговельні зв'язки між Європою та Індією і Китаєм.

Світова економічна глобалізація помітно прискорилася у XIX столітті, що стало наслідком промислових революцій у провідних західних країнах та становлення капіталізму. Так, поглиблення міжнародного розподілу праці та виникнення нових засобів комунікацій, в т. ч. залізниць, пароплавів та дротових засобів зв'язку, створили передумови для прискороного розширення світової торгівлі. До того ж поява надлишкових капіталів, криза у промислових розвинутих країнах внаслідок перевиробництва відкрили нові джерела фінансування та спрямували інвестиції до інших регіонів, збільшивши масштаби взаємопроникнення економічних зв'язків і капіталів між різними країнами та регіонами світу, а також сприяючи утворенню потужних промислових корпорацій і фінансових установ міжнародного та трансконтинентального характеру.

Сьогодні процеси глобалізації світової економіки відбуваються на якісно новому рівні, що є наслідком науково-технічних досягнень у сфері інформаційних технологій. Мається

на увазі використання мережі Інтернет та комп'ютерних засобів обробки і передачі даних, що дозволило створити глобальну комунікаційну систему. Таким чином започатковуються і принципово нові форми торговельно-економічної діяльності, в т. ч. електронна торгівля та цифрова економіка.

Не менш важливе значення має подальший розвиток транспортної інфраструктури, включно з появою високошвидкісних залізничних магістралей, морських контейнерних перевезень, супертанкерів та широкофюзеляжних літаків великої вантажопідйомності. Це ж стосується і широкого використання автоматизованих систем управління транспортними засобами та вантажними і пасажирськими потоками, що призвело до революційних змін у сфері транспортування і логістики.

Відповідно глобалізація світової економіки призводить до інших великих змін з різноплановими наслідками. Так, формується нова політична система планетарного рівня із наддержавними органами та спільними правилами поведінки суб'єктів міжнародної діяльності. Причина цих тенденцій — у зміцненні

взаємозв'язків між країнами, внаслідок чого дії кожної впливають на ситуацію не тільки в окремому регіоні, а й в усьому світі.

Як приклад – **Перша та Друга світові війни**. Вони розпочиналися з локальних та регіональних збройних конфліктів між провідними державами і переросли у глобальне протистояння. До аналогічних наслідків призвів **напад Росії на Україну в 2014 році, що фактично відновив «холодну війну»** між двома супротивними системами. Подібним прикладом можуть служити і **Велика депресія 1930-х років та Світова економічна криза 2008 року**, спровоковані економічними проблемами в окремих країнах.

Ці та інші прецеденти переконують, що необхідно налагоджувати систему глобальних механізмів із врегулювання міжнародних відносин у політичній, економічній, безпековій та інших сферах. Першою такою системою стала **Ліга Націй**, що була утворена в 1919 році після закінчення Першої світової війни. У 1945 році, після закінчення Другої світової війни, наступницею вищезгаданого міжнародного органу стала **Організація Об'єднаних Націй**.

Згодом засновується низка нових організацій загальносвітового рівня, зокрема Міжнародний валютний фонд, Всесвітній банк, Світова організація торгівлі та Міжнародний суд.

Завдяки роботі цих структур сьогодні вже **існує система правил загальнопланетарного характеру**. Попри їх здебільшого рекомендаційний характер, вони обмежують певними рамками можливості зовнішньої та внутрішньої діяльності країн світу, особливо у ситуаціях, що стосуються фундаментальних принципів міжнародного права та можуть призвести до серйозних наслідків світового масштабу.

Водночас створено і **механізми з примусу до виконання міжнародних норм**, що включають заходи з політико-економічного тиску та силового впливу на порушників встановлених світовою спільнотою правил. Прикладами застосування Радою Безпеки ООН подібних механізмів можуть служити санкції щодо Ірану та Північної Кореї внаслідок реалізації ними ракетно-ядерних програм, міжнародна антитерористична операція в Афганістані на чолі зі США (проводиться з 2001



Ключові гравці глобальних механізмів регулювання міжнародних відносин у політичній, економічній, безпековій та інших сферах



Приклади застосування механізмів примусу до виконання міжнародних норм відповідно до системи правил загальнопланетарного характеру

року), міжнародна військова операція в Лівії проти режиму М. Каддафі (2011 рік), а також низка міжнародних миротворчих і стабілізаційних операцій в різних країнах.

Загалом існуюча система міжнародних правил та механізмів їх реалізації підвищує рівень стабільності у світі. Але вона недосконала за характером і не може запобігти конфліктам чи спинити всі війни.

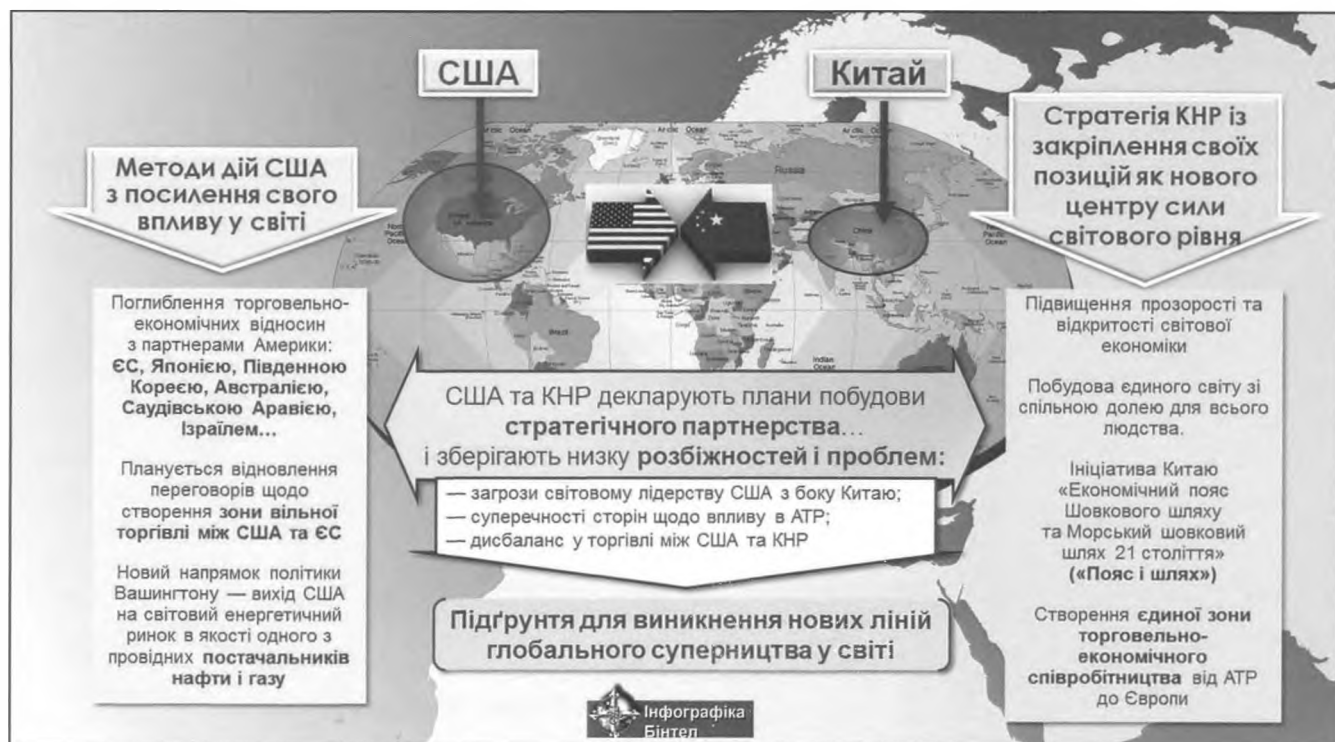
І навіть більше, розширений доступ до світових ринків загострює конкуренцію між його учасниками, в т. ч. і в питанні розподілу регіональних та глобальних сфер впливу.

Внаслідок таких процесів формується нова геополітична система світового устрою з двома основними центрами сили та інтеграційними об'єднаннями, а саме: західного світу на чолі зі США і східного — з провідною роллю КНР. При цьому обидві сторони вдаються до використання дієвих методів, заснованих на принципах глобалізації економічних відносин.

Так, намагаючись посилити свій вплив у світі, США розширили торговельно-економічні відносини зі своїми партнерами, насамперед з ЄС, Японією,

Південною Кореєю, Австралією, Саудівською Аравією, Ізраїлем та іншими країнами. З початку 2017 року, після того, як до влади прийшов Д. Трамп, політика США на цьому напрямі стала більш ізоляціоністською за характером. Однак такі зміни не були глобальними. Зокрема, зараз планується відновити переговори про створення зони вільної торгівлі між США та ЄС. Крім того, обравши новий напрям своєї політики, США виходять на світовий енергетичний ринок у ролі одного з провідних постачальників нафти й газу.

Водночас головною складовою стратегії КНР зі зміцнення своїх позицій як нового центру сили світового рівня є просування ідей щодо підвищення прозорості та відкритості світової економіки, а також побудови єдиного світу зі спільною долею для всього людства. Вперше згадані пріоритети задекларував голова КНР Сі Цзіньпін на Всесвітньому економічному форумі в Давосі в січні 2017 року, а незабаром в жовтні того ж року підтвердили XIX з'їзд комуністичної партії Китаю та інші міжнародні та внутрішні заходи. Ця стратегія втілюватиметься через механізми китайської ініціативи «Економічний пояс Шовкового шляху та Морський шовковий шлях XXI століття» («Пояс



Формується нова геополітична система світового устрою з двома основними центрами сили: Західного світу на чолі зі США і Східного — з провідною роллю КНР

і шлях»), що передбачає утворення єдиної зони торговельно-економічного співробітництва від АТР до Європи із залученням до неї країн різних регіонів світу.

У рамках фактичного розподілу світу США та КНР декларують плани свого стратегічного партнерства та вживають заходів зі всебічного розвитку американсько-китайських відносин. Разом з тим у стосунках між Вашингтоном та Пекіном зберігається низка розбіжностей і проблем, що стосуються насамперед загроз світовому лідерству США з боку Китаю, суперечностей сторін щодо впливу в АТР, дисбалансу у двосторонній торгівлі. Тим самим створюється підґрунтя для виникнення нових ліній глобального суперництва у світі.

Посилюється також конкурентна боротьба за розподіл світових ринків між різними транснаціональними корпораціями (ТНК), які беруть під контроль ключові галузі економіки не лише окремих країн, а й цілих регіонів. У такий спосіб вони стають тіншовими центрами сили, що не менше впливають на світові і регіональні процеси, ніж провідні держави, та намагаються нав'язувати

свою волю не лише окремим конкурентам, але й цілим країнам.

Згідно з рейтингом американського ділового журналу Forbes, найбільшими з таких корпорацій є банки Bank of America, JP Morgan Chase (США) та ICBC (КНР), нафтогазові корпорації Exxon Mobil (США) та Royal Dutch Shell (Нідерланди і Великобританія), роздрібні торговельні мережі Wal-Mart Stores (США) та Alibaba (Китай), а також компанії Apple, Google, AT&T, Budweiser, Colgate, eBay, General Electric, IBM та McDonald's.

Загалом на даний момент зі 100 найбільших економік світу понад 50 є транснаціональними корпораціями, а решта — країнами. Понад дві третини зовнішньої торгівлі та половина світового промислового виробництва припадає на ТНК. Вони ж контролюють і 80 % технологічних інновацій.

За такої ситуації залучення до сфер впливу провідних держав та потужних корпорацій середньо- та слабо розвинутих країн **применшує спроможність їх урядів провадити самостійну політику та контролювати національні економіки.** По суті функції таких урядів обмежуються лише завданнями із забезпечення

політико-бізнесових інтересів зовнішніх сил та розв'язанням окремих внутрішніх питань, в т. ч. щодо підтримання безпеки в країні, розвитку другорядних галузей її економіки, соціального забезпечення населення тощо. Зрештою, навіть обрання чи призначення вищого керівництва такої країни фактично відбувається під контролем ззовні.

Водночас розвиток глобальних інформаційних мереж та засобів світових комунікацій, розширення масштабів переміщень робочої сили, збільшення потоків мігрантів, посилення ідеологічної експансії провідних держав світу обумовлюють **інтернаціоналізацію духовного та культурного просторів окремих країн**. По суті формується загальносвітова система ідей та світоглядів, що, **підриваючи національні цінності, намагається над ними домінувати**.

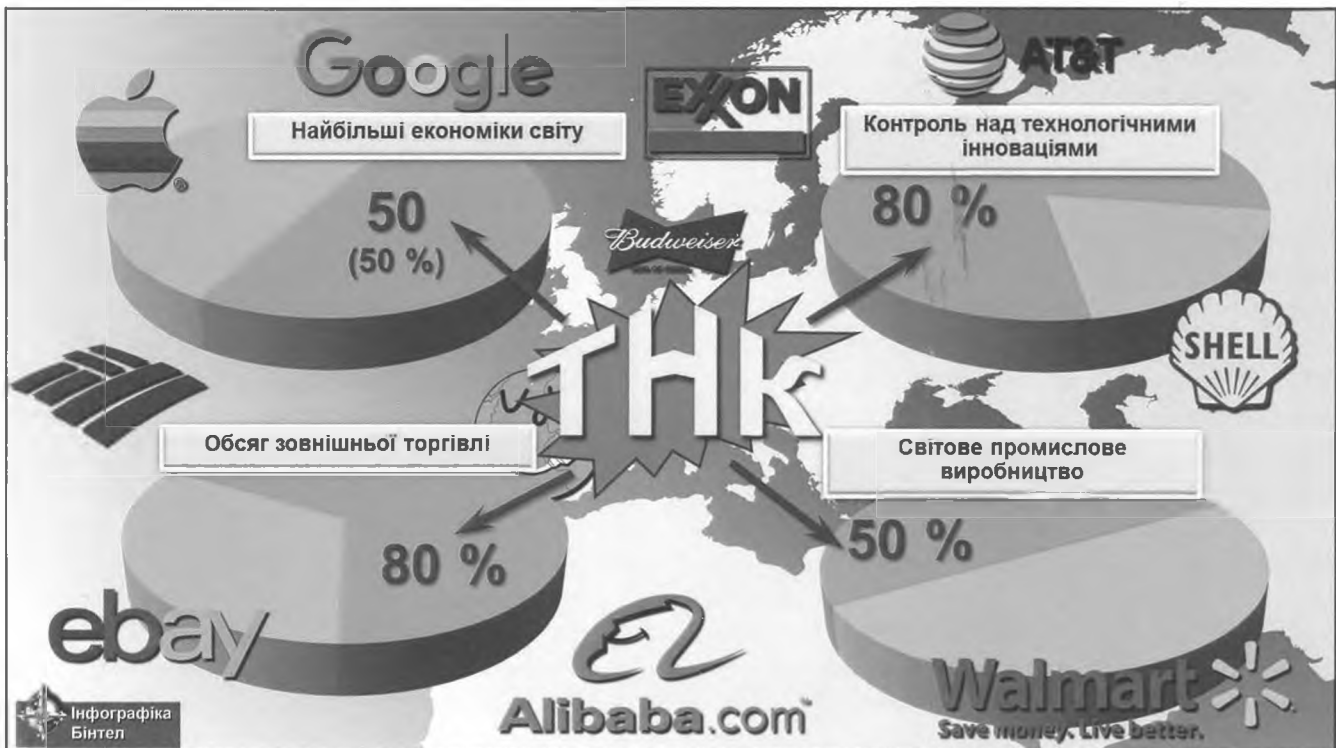
На такі тенденції **негативно реагують як уряди та бізнесові кола країн**, що підпадають під вплив більш потужних держав чи корпорацій, так і **політичні, національні, релігійні та інші сили**, які обстоюють свої усталені цінності. Своєю чергою, це викликає опір окремих країн у

формі самоізоляції або проведення агресивного курсу, поширює антиглобалістські рухи, активізує націоналістичні настрої, екстремізм та тероризм.

Зокрема, таким прикладом може бути політика Росії, Ірану та Північної Кореї, які намагаються протиставити себе Заходові. Внаслідок чого фактично відновлюється «холодна війна» між Росією та США і Європою, загострюється обстановка на Близькому Сході та в Азійсько-Тихоокеанському регіоні.

Активізується також діяльність ісламських екстремістів, що можна вважати наслідком втручання західних держав у різні сфери життя країн Ісламського світу та нерівномірність їх соціально-економічного розвитку (за даними міжнародної агенції Oxfam, понад 80 % всіх світових статків, напрацьованих у 2017 році, належать 1 % населення). Завдяки розвитку світових комунікацій та масовій міграції також спрямовуються витoki ісламського тероризму та екстремізму до інших країн та регіонів, в т. ч. до Центральної Азії, Росії, Європи і США.

Згадана глобалізація та зростання світової економіки негативно позначаються на



Транснаціональні корпорації (ТНК) встановлюють контроль над ключовими галузями економіки не тільки окремих країн, але і цілих регіонів



Глобалізація світової економіки не тільки не знімає загроз виникнення війн та збройних конфліктів, але і створює для них нові приводи

світової екології. Найбільш відчутних збитків завдають викиди вуглецевого газу, що спричиняють глобальне потепління на Земній кулі. З одного боку, це відкриває нові транспортні комунікації в Арктиці та розширює доступ до її природних ресурсів. А з іншого — зміщення кліматичних зон завдає істотних збитків традиційним видам сільського господарства, що погіршує життєвий рівень населення багатьох країн. Крім того, арктичні та антарктичні льодовики, танучи, підвищують рівень Світового океану та створюють загрозу затоплення прибережних смуг, включно з великими містами. Такі та подібні процеси можуть служити каталізаторами **загострення боротьби між різними країнами чи народами** за доступ до природних ресурсів та до придатних для проживання територій.

За таких умов **глобалізація світової економіки не лише не усуває загроз виникнення війн та збройних конфліктів, а й провокує нові.** Змінюються також їх форми, аж до появи **«гібридних» війн**, які спостерігаються переважно у політичній, економічній,

інформаційній і спеціальній сферах за обмеженого використання військової сили. Сторони можуть перебувати у стані збройного конфлікту, однак при цьому зберігати економічні зв'язки та транспортне сполучення. Форми такого воєнного протистояння виникали і спостерігалися ще на початку ХХ століття в період масового розвитку та налагодження капіталістичних відносин.

Так, під час Першої світової війни російські та німецькі бізнесові кола не припиняли торгівлі, використовуючи для цього нейтральну Швецію. У період Другої світової війни ВПС США і Великобританії активно бомбардували німецькі промислові об'єкти, але за винятком тих, до яких мав відношення американський чи британський капітал. Навіть під час громадянської війни в колишній Російській імперії між територіями, які підпорядковувалися різним владним структурам, зберігались економічні зв'язки та транспортне сполучення. Аналогічний стан справ має місце під час збройної агресії Росії проти України.

Слід також наголосити й на низці інших негативних наслідках глобалізації світової

економіки, транспортних комунікацій та інформаційного простору. Зокрема, тут мається на увазі виникнення сприятливих умов для **глобалізації та розширення міжнародної злочинної діяльності**, яка стає за характером трансконтинентальною. До того ж доступ до глобальної мережі Інтернет надає широкі можливості для **злочинної діяльності в кібернетичному просторі** – від збору закритої інформації та незаконних банківсько-фінансових махінацій до порушення функціонування комп'ютерних систем інших країн чи навіть цілих регіонів. З огляду на це найбільш небезпечною стає загроза перешкоджання нормальній діяльності державних установ, енергетичних, фінансових та інших галузей, а також військових та екологічно небезпечних об'єктів.

З одного боку, процеси, що розглядаються, сприяють зростанню світової економіки, а з іншого – гальмують її розвиток. Так, за даними **Міжнародного валютного фонду**, у 2017 році світова економіка зросла приблизно на 3 %, а у 2018 та 2019-му роках

темпи її розвитку можуть збільшитися до 3,9 %, що стане найвищим показником з 2010 року. Разом з тим, згідно з доповіддю **Конференції ООН з питань торгівлі та розвитку**, протягом минулого року глобальні прямі інвестиції у світі скоротилися на 16 %.

Усі ці питання повною мірою знайшли своє відображення на **Всесвітньому економічному форумі в Давосі 23–26 січня** поточного року, який проходив під девізом **«Створення спільного майбутнього у роздробленому світі»**. Учасники форуму в цілому позитивно оцінили перспективу розвитку світової економіки, хоча і визнали наявність значних загроз світовій стабільності у вигляді різного роду суперництва та конфліктів.

Серед відомих негативних чинників визначалися наступні: більшість країн, нехтуючи інтересами всього людства, переймаються лише власними інтересами; у відносинах між США та КНР і ЄС нагальні проблеми не усуваються; агресивність зовнішньої політики окремих країн посилюється; загальна ситуація ускладнюється, а в низці регіонів світу тривають збройні конфлікти.



Процеси світової глобалізації повною мірою поширюються на Україну, яка є державою відкритого типу із широким спектром міжнародних зв'язків

Процеси світової глобалізації повною мірою поширюються і на Україну, як на державу відкритого типу із широким спектром міжнародних зв'язків. Насамперед це спостерігається в рамках поглиблення **європейської та євроатлантичної інтеграції України** з метою її повноцінного входження до економічного, політичного та безпекового простору західного світу як частини загальносвітової цивілізації.

На сьогоднішній день основними механізмами у досягненні Україною поставленої мети є реалізація ключових угод та домовленостей з ЄС і НАТО, а саме: Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, включно з утворенням поглибленої і всеосяжної зони вільної торгівлі (набула чинності з 1 вересня 2017 року), а також комплексного плану Північноатлантичного альянсу з надання допомоги Україні (ухвалений на Варшавському саміті НАТО у липні 2016 року). До таких механізмів належать і двосторонні угоди щодо співробітництва між Україною з її європейськими партнерами.

Важливою для України вважається також її стратегія з інтеграції до європейської енергетичної системи у спосіб налагодження реверсних поставок

газу із Європи. З 2014 року, за підтримки керівництва ЄС, низка європейських країн постачають газ до України через Словаччину, Угорщину та Польщу.

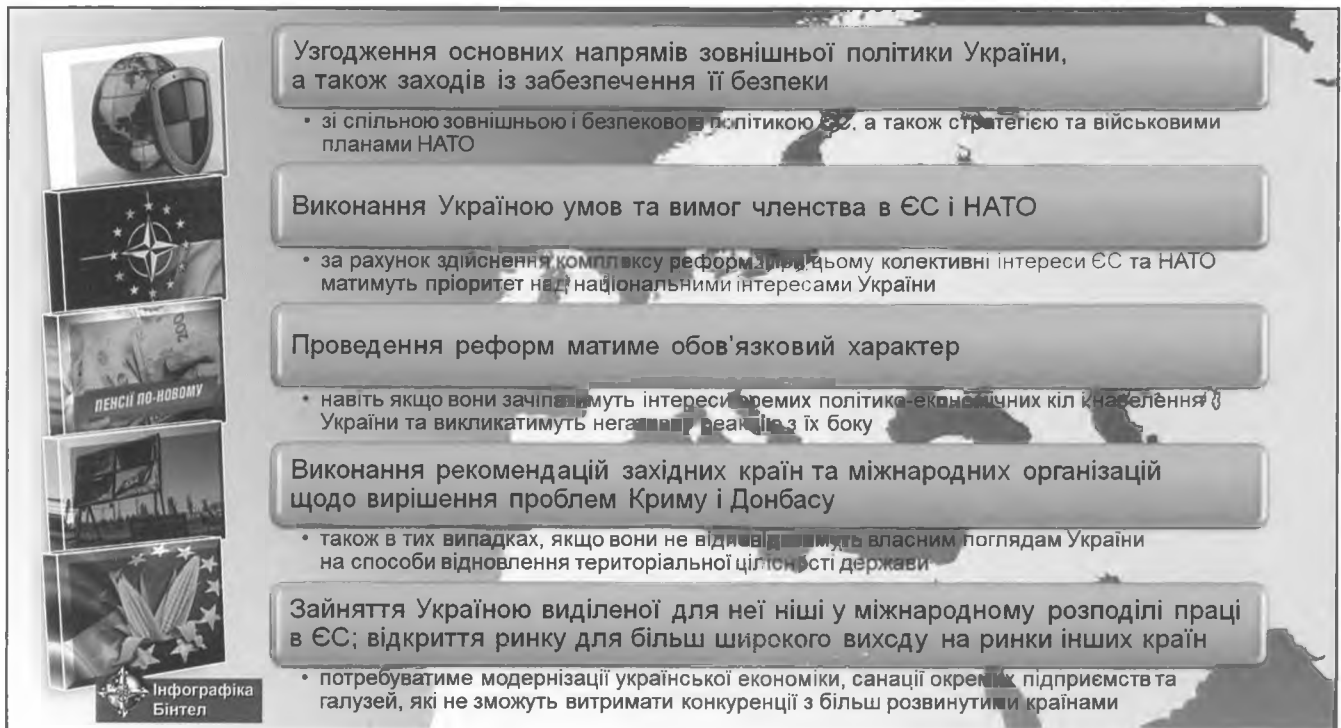
Також **Україна послідовно залучається до економічного простору Китаю**, що відбувається як в рамках її участі у китайській ініціативі «Пояс і шлях», так і на двосторонньому рівні. При цьому найбільш цікава для КНР роль України як одного з ключових транспортних вузлів на перехресті торговельних шляхів Європа — Азійсько-Тихоокеанський регіон та Європа — Близький і Середній Схід.

Розвиваючи своє торговельно-економічне співробітництво з Європою та Китаєм, Україна **в той же час згортає зв'язки з Росією**. Протягом 2017 року частка торгівлі України з ЄС у її загальному товарообігу зросла до понад 41%, з КНР — збільшилась до 8%, а з РФ — скоротилася до 11%.

Каталізатором такої тенденції стала збройна агресія Росії проти України, що розпочалася у 2014 році і супроводжувалась активізацією антиукраїнських енергетичних та торговельно-економічних заходів. Разом з тим у переорієнтації України з Росії на Європу і КНР є більш серйозні



Позитивне значення для України має її участь у процесах світової глобалізації через економічні системи ЄС та КНР



Узгодження основних напрямів зовнішньої політики України, а також заходів із забезпечення її безпеки

- зі спільною зовнішньою і безпековою політикою ЄС, а також стратегією та військовими планами НАТО

Виконання Україною умов та вимог членства в ЄС і НАТО

- за рахунок здійснення комплексу реформ згідно з цим колективні інтереси ЄС та НАТО матимуть пріоритет над національними інтересами України

Проведення реформ матиме обов'язковий характер

- навіть якщо вони зачіпають інтереси окремих політико-економічних кіл населення України та викликають негативні реакції з їх боку

Виконання рекомендацій західних країн та міжнародних організацій щодо вирішення проблем Криму і Донбасу

- також в тих випадках, якщо вони не відповідають власним поглядам України на способи відновлення територіальної цілісності держави

Зайняття Україною виділеної для неї ніші у міжнародному розподілі праці в ЄС; відкриття ринку для більш широкого виходу на ринки інших країн

- потребуватиме модернізації української економіки, санації окремих підприємств та галузей, які не зможуть витримати конкуренції з більш розвинутих країнами

Інфографіка
Бінтел

Перед Україною постає низка нових завдань, а також проблем та викликів, ризиків і загроз її безпеці та інтересам

причини. Насамперед європейська та китайська економіки істотно перевищують російську за своєю потужністю, ефективністю та інноваційним потенціалом.

До речі, такі ж самі переваги західної економічної системи над економічною системою Радянського Союзу стали причиною його поразки у «холодній війні» внаслідок якої він згодом і розпався. Причому Росія через свою неспроможність забезпечити привабливість своєї економіки для країн колишнього СРСР, але прагнучи втримати їх у сфері свого впливу, продовжує вдаватися до практики застосування військової сили чи шантажування.

До речі, у XVIII-XIX століттях схожі силові методи застосовувала і Великобританія, намагаючись утримати під своїм контролем колоніальні володіння. Однак це не врятувало її від розпаду та втрати заморських територій. І лише її перехід до політики зміцнення взаємовигідних економічних зв'язків зі своїми колишніми колоніями та надання їм всебічної допомоги дозволив відновити британський вплив у світі. На жаль, Росія через великодержавно-шовіністичний світогляд своєї правлячої еліти не спроможна реалізувати подібний підхід, і це неминуче призведе до руйнації.

В цілому для України вигідно розширювати свою участь у процесах світової глобалізації за допомогою економічних систем ЄС та КНР.

Це дозволяє інтегруватися у світову економіку, отримувати доступ до зовнішніх ринків, інвестицій та сучасних технологій. Крім того, за рахунок диверсифікації економічних зв'язків та джерел імпорту енергоносіїв підвищується безпека України, що особливо актуально в умовах агресивної політики Росії на українському напрямі.

Завдяки поглибленню своєї європейської інтеграції в економічній сфері Україна може розраховувати на відчутну підтримку з боку НАТО. Західні країни, вкладаючи кошти в українську економіку, переймаються їх захистом, в т. ч. у спосіб залучення нашої держави до європейської системи колективної безпеки.

Підвищується також і транзитне значення України — від частини «мосту» між ЄС та Росією до однієї з важливих складових міжнародних трансконтинентальних комунікацій.

Все це сприяє відновленню позитивної динаміки розвитку української економіки. Так, за підсумками 2017 року ВВП України зріс приблизно на 2%. Згідно з прогнозами

Потенціал України

- є одним із визначальних чинників впливу на баланс сил між Європою та Росією

Стимуванні експансії Росії

- у європейському напрямку та забезпечення безпеки Європи зі Сходу

Географічне положення України

- на перетині трансконтинентальних комунікацій

Природні умови нашої держави

- дозволяють їй виробляти якісну сільськогосподарську продукцію, що має попит на європейському та інших ринках

Наявність в Україні високих технологій та виробництв світового рівня

- насамперед, у літако- та ракетобудуванні

Інфографіка
Бінтел

Унікальні якості та переваги України, які роблять співробітництво з нею важливим і необхідним для її партнерів з числа провідних держав світу

Всесвітнього банку, у 2018 році цей показник може досягти рівня 3,5 %.

Разом з тим, як і перед іншими країнами, перед Україною постає низка нових завдань, проблем і викликів, ризиків та загроз її безпеці та інтересам. Так, інтеграція до Європейського Союзу та НАТО, як наддержавних організацій, в т.ч. у формі поглибленого партнерства, передбачає делегування їм частини суверенітету України.

Насамперед це стосується необхідності узгоджувати основні напрями зовнішньої політики України та заходи із гарантування її безпеки зі спільною зовнішньою і безпековою політикою Європейського Союзу, а також стратегією та військовими планами Північноатлантичного альянсу.

Проголошення Україною курсу на вступ до ЄС і НАТО передбачає безумовне виконання умов та вимог членства в їх складі шляхом проведення комплексу відповідних реформ. При цьому колективні інтереси Європейського Союзу та Північноатлантичного альянсу матимуть пріоритет

над національними інтересами України. Зокрема, реформи повинні втілюватись обов'язково, навіть якщо вони не завжди відповідатимуть інтересам окремих політико-економічних кіл чи українського населення, викликаючи з їхнього боку негативну реакцію. Як приклад — вимоги ЄС щодо зміни пенсійної системи України, приведення внутрішніх цін на енергоносії у відповідність до світового рівня, зменшення підтримки внутрішнього виробника, узаконення вільного продажу землі.

Крім того, Україна буде змушена виконувати рекомендації західних країн та міжнародних організацій щодо розв'язання проблем Криму і Донбасу навіть у тому випадку, коли вони не відповідатимуть її власним поглядам на способи відновлення своєї територіальної цілісності.

Досить складними для України є питання щодо розподілу міжнародного ринку праці в ЄС, відкриття вітчизняного ринку для імпортних товарів та розширений вихід на ринки іноземні. З одного боку, це вимагатиме повномасштабної модернізації української економіки, а з іншого — санації окремих підприємств та галузей, які не витримують конкуренції.

Дедалі більше в Україні відчуваються наслідки процесів світової глобалізації, починаючи від посилення культурного та ідеологічного впливу з боку інших країн і закінчуючи проблемами, що виникають внаслідок діяльності міжнародних злочинних та терористичних організацій, активізації кібервійни проти українських комп'ютерних мереж, а також незаконної міграції. Як і для інших країн, неабиякою проблемою для України стають негативні наслідки глобальних кліматичних змін. Це також розширює можливості для ведення проти України «гібридних» війн як з боку Росії, так і інших країн, що зацікавлені у підриві української державності.

В цілому така непроста ситуація вимагає дотримання виваженої та ефективною політики з найбільш повного використання на свою користь переваг від розширення участі у процесах світової глобалізації та, водночас, принципового відстоювання українських інтересів. Виходячи з принципу «розумної доцільності», така політика має базуватись на унікальних якостях та перевагах України, які роблять співпрацю з нею важливою

і необхідною для її партнерів з когорти провідних держав. Зважаючи на це, надзвичайно важливе значення мають:

по-перше, потенціал України, який є одним із визначальних чинників впливу на баланс сил між Європою та Росією;

по-друге, роль України у стримуванні експансії Росії на європейському напрямку та гарантуванні безпеки Європи зі Сходу;

по-третє, географічне положення України на перетині трансконтинентальних комунікацій;

по-четверте, природні умови України, що дозволяють виробляти якісну сільськогосподарську продукцію, яка має попит на європейському та інших ринках;

по-п'яте, наявність в Україні високих технологій та виробництв світового рівня, насамперед у літако- та ракетобудуванні.

Зважаючи на цей перелік, можна вважати за доцільне:

у зовнішній сфері — зосередження зусиль на зміцненні положення України як частини західного світу та наданні такому статусу незворотного характеру. Для цього необхідно



Напрями політики України з найбільш повного використання переваг розширення її участі у процесах світової глобалізації та, водночас, максимального дотримання українських інтересів

активніше налагоджувати відносини стратегічного партнерства зі США, поглиблювати партнерство з ЄС і НАТО (на основі принципу досягнення рівня фактичного членства в цих організаціях без реального оформлення);

в економічній сфері — перехід від політики поступового виходу України на іноземні ринки до їх активного завоювання насамперед у тих галузях, де наявність переваги над іншими країнами; виведення на якісно новий рівень значення України як одного із провідних європейських центрів транспортних комунікацій;

у безпековій та військовій сфері — повноцінна інтеграція України у систему колективної безпеки Європи з провідною роллю у захисті ЄС зі Східного напрямку (в т. ч. забезпечення постійної присутності військ НАТО на українській території у вигляді тренувальних місій, баз та у рамках військових навчань).

Слід зауважити, що успішна реалізація таких підходів можлива лише на міцній внутрішній основі. Для цього необхідно:

вжити жорстких заходів для подолання корупції та блокування всіх форм підривної діяльності Росії в Україні, насамперед її лобі в органах української

влади та неурядових організаціях провокаційної спрямованості;

провести комплекс політичних, економічних, судових, військових та інших реформ, згідно з зобов'язаннями України перед Європейським Союзом та НАТО;

перехопити ініціативу в зоні конфлікту на сході України; посилити охорону кордонів для запобігання контрабанди і незаконної міграції; посилити захист кібернетичного простору; забезпечити ефективну протидію міжнародній злочинності;

активізувати наступальну спрямованість української інформаційної політики як в середині країни, так і щодо населення окупованих територій, Росії та інших країн, насамперед ЄС.

Зрозуміло, такі кроки досить складні за характером і потребують політичної волі державного керівництва, об'єднання української нації довкола ідей побудови сильної країни. В той же час лише таким чином Україна зможе здолати тернистий довготривалий шлях європейської і євроатлантичної інтеграції і в кінцевому підсумку стати повноправною частиною західного світу, а отже — і всієї світової цивілізації. ■